

RECREATIE

Exodusroute roept herinneringen aan oorlog op

Martien van Hemmen (links) en René Coenders bij de appelboom

Park Lingezege is een nieuwe route rijker. Deze route loopt deels langs de Linge, voert over de Huissense dijk en doet ook de wijk Rijkerswoerd aan. Op tal van plaatsen worden wandelaars en fietsers herinnerd aan wat zich aan het einde van de Tweede Wereldoorlog in dit deel van de Betuwe afspeelde.

Met het mislukken van de operatie Market Garden veranderde de Betuwe in een frontlinie. Van september 1944 tot de bevrijding in mei 1945 vormde de Linge het front tussen de Duitse en de geallieerde troepen. "De bewoners werden geëvacueerd, er vond een exodus plaats", vertelt Martien van Hemmen, bestuurslid van het Exoduscomité dat de herinnering aan die periode levend wil houden. "Vorig jaar hebben we een wandeling georganiseerd langs monumenten die aan die periode herinneren."

Dat was zo'n succes dat hij dit jaar wordt herhaald. "En uitgebreid", vervolgt hij. "Niet alleen is de route langer geworden. Er komen op tal van plaatsen ook panelen met tekst en uitleg. Bijvoorbeeld over de route die Amerikaanse verkenners hebben gevolgd voordat de geallieerden oprukten naar Arnhem." Op weer andere plekken worden schuttersputjes gegraven. "En op één bijzondere plek hebben we een appelboom geplant. Die herinnert aan de boom waaronder de enige overlevende Duitse soldaat is verzorgd die met zijn patrouille in een hinderlaag was gelopen. Al zijn kameraden waren daarbij gesneuveld; hij was gewond geraakt. De Amerikanen hebben hem bij die boom verzorgd, maar hij is toch aan zijn verwondingen bezweken." Op 30 juni kan iedereen weer deelnemen aan de Exoduswandeling, de rest van het jaar kan iedereen op eigen gelegenheid 'in de geschiedenis duiken', te beginnen op 3 juni. Dan wordt de nieuwe route op de Dag van het Park geopend.

PASSIE VOOR 'T PARK

Pièrre Disveld, restaurant Zijdewinde

Aan de Waaldijk is het genieten van een pannenkoek, gerecht à la carte, lunch of gewoon een kop koffie. Maar voordat hij zijn gasten kon ontvangen in restaurant Zijdewinde, hetzij binnen of op het terras te midden van de fruitbomen aan de oever van het grote wiel, heeft Pièrre Disveld wel acht jaar geduld moeten betrachten. "De eerste jaren kreeg ik niet bepaald medewerking." Nu was dat wel te verklaren, want de plannen om de dijk terug te leggen en zo de Waalbocht te verruimen, waren nog niet uitgekristalliseerd. "En verder stond het bestemmingsplan een horecafunctie niet toe en wilde de gemeente het ook niet wijzigen."

In 2007 echter nam alles een wending ten goede. Pièrre: "De wet bepaalde dat bij elke Vinexlocatie een park moest komen en dat betekende voor de nieuwbouwwijken van Arnhem en Nijmegen dat Park

Lingezege in het leven werd geroepen. En laat mijn stekkie nu net de zuidelijke punt van het park vormen! Binnen een week was het toen geregeld." Eindelijk kon Pièrre uitvoeren wat hij zeven jaar eerder had besloten: zijn tuinderij beëindigen en een restaurant beginnen. In september 2008 opende Zijdewinde zijn deuren en inmiddels gaan de zaken zo goed dat er een zaal aan is toegevoegd. "Begrijpelijk dat wij blij zijn met Lingezege. We hebben het dan ook graag helpen ontsluiten door een parkeerterrein te aan te leggen en vandaar een pad aan te leggen dat toegang geeft tot het Spiegelbos." Niet helemaal zonder eigenbelang natuurlijk, want vaak is het begin- of eindpunt van een wandeling een mooi moment om 'even iets te nuttigen'.

Wensen voor Lingezege en het Spiegelbos heeft hij nog wel. "Wij merken dat vooral wandelaars, maar fietsers toch ook, behoefte hebben aan een duidelijk gemarkeerd stelsel van paden, dus met paaltjes en wegwijzers. En wat het Spiegelbos betreft zijn wij geen voorstander van de plannen die de eigenaar, de gemeente Nijmegen, heeft om er zorgboerderijen te bouwen. Het Spiegelbos moet gewoon bos blijven, daar moeten geen gebouwen komen."

VOORWOORD

De slag om Lingezege

Het licht staat op groen: de bestemmingsplannen van de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe zijn vastgesteld. Dat betekent dat de aanleg van Park Lingezege kan beginnen. Maar voordat de schop de grond in gaat, start een grootschalig bodemonderzoek. Dat is nodig omdat het gebied een historisch verleden met zich meedraagt. De slag om Arnhem werd gevoerd in het plangebied van Lingezege. De verwachting is dat de bodem vol ligt met explosieven. En mogelijk doen we ook andere archeologische vondsten.

Ik vind het een mooie gedachte. In het gebied waar tijdens de Tweede Wereldoorlog is gevochten voor onze vrijheid, strijden we nu voor water en natuur. Dat de parkorganisatie de geschiedenis hierbij niet uit het oog verliest, blijkt wel uit de aanleg van het Openlucht Klaslokaal. Kinderen uit het basisonderwijs kunnen straks in de buitenlucht lessen volgen over natuur, milieu en klimaatontwikkeling. De lokale natuur- en milieuorganisaties die de lessen verzorgen blikken hierbij terug en vooruit. Het Openlucht Klaslokaal ligt aan de Waaldijk, tussen Lent en Bemmel, en wordt in de vorm van een amfiteater gebouwd met verwijzingen naar voormalige dijkdoorbraken en huidige en toekomstige maatregelen voor rivierverruiming.

Als waterschapsbestuurder juich ik het van harte toe dat de geschiedenis van het water een plek krijgt in het park. Want water kent in ons land een rijke geschiedenis. Maar nu de lichten op groen staan is het van belang om ook naar de toekomst te kijken.

We moeten met z'n allen de schouders er onder zetten om nieuwe slagen te maken en een park te maken dat ruimte biedt aan natuur, water en landbouw. Zolang we dat in goed overleg met betrokkenen blijven doen, vertrouw ik er op dat we deze slag om Lingezege samen gaan winnen.

Mathieu Gremmen, Heemraad Waterschap Rivierenland en algemeen bestuurslid Park Lingezege

DE FAVORIETE PLEK VAN

Pièrre Disveld "Mijn favoriete plek is zonder meer Fruitbedrijf De Woerd bij Ressen. Zeker als de boomgaard in bloei staat, is dat een plek waar je een vakantiegevoel bij krijgt. Ook de combinatie met de winkel spreekt me aan. Ons appelsap en onze appeltaarten komen er trouwens vandaan."

Park Lingezege, mooi dichtbij!

Park Lingezege is een landschapspark in aanleg voor de 160.000 huidige en toekomstige bewoners tussen Arnhem, Bemmel, Elst en Nijmegen en biedt ruimte aan mens, water, landbouw en natuur. Het park wordt 1.700 hectare groot: dat is 22 keer het Sonsbeekpark in Arnhem en 18 keer het Goffertpark in Nijmegen.

 Park Lingezege op Twitter:
<http://twitter.com/parklingezege>

Contact

Projectbureau Park Lingezege
Industrieweg Oost 21
6662 NE Elst
t 088 01 09 333
post@parklingezege.nl
www.parklingezege.nl

Abonnement

Wilt u (g)een gratis abonnement op Post Lingezege?
Geef uw naam en adres via
nieuwsbrief@parklingezege.nl

Colofon

Post Lingezege is de nieuwsbrief van Park Lingezege
Nummer 15, juni 2012, 7e jaargang

Uitgave | Parkorganisatie Lingezege
Productie | Communicatiebureau de Lynx
Fotografie | Foto Mireat Gendt (cover, fietspad), Louis Dolmans (Boomfeestdag), Hanne van der Woude (Exodus en Dag van het Park), Wim Vink (Gremmen), projectbureau Lingezege
Vormgeving | Miek Saaltink, GAW ontwerp+communicatie
Druk | Modern, Bennekom

15

Nieuws van Park Lingezege juni 2012

In dit nummer o.a.

De slag om Lingezege > Alle bestemmingsplannen vastgesteld > Vooruitblik
Dag van het Park > Passie voor 't park > favoriete plek van Pièrre Disveld

KORT

kaler uit, maar het is nog steeds een bos, want niet alles is gekapt. Bovendien komen er struiken en jonge bomen voor in de plaats.”

Intussen wordt de laatste hand gelegd aan het inrichtingsplan van het speelbos. De boswachter: “Daarin houden we zoveel mogelijk rekening met de wensen die de kinderen geuit hebben. Zij hebben mogen zeggen wat ze straks graag willen kunnen doen. Klimmen en klauteren, met water spelen, dat soort dingen. Na de zomer gaan we de plekken maken waar dat kan. Van sommige bomen hebben we een stuk van de stam laten staan. Die worden onderdeel van zo’n speelplek.”

Het is dus nog even wachten tot het echte Speelbos klaar is. “Maar nu kunnen de kinderen al hutten bouwen, hoor, als ze daar zin in hebben.”

Scholieren zetten spoorlijn in het groen

En weer is de Betuwelijn een stukje ‘ingepakt’. Op 21 maart, de nationale boomfeestdag, hebben zo’n 600 scholieren in Lingewaard een slordige 10.000 struiken geplant, waarvan een deel langs het tracé van de goederen-spoorlijn. Een kleine 40 procent van de aanplant staat in Park Lingezegen: bij het viaduct De Plak in Bommel en op de Doornikse natuurkarakters. Een ander opvallende locatie is Fort Pannderden. Opmerkelijk was dat ook kinderen van scholen uit omliggende gemeentes meededen. Zo hebben scholieren uit Lent, Overbetuwe en zelfs Kleef de handen uit de mouwen gestoken. “Dat heeft te maken met ons grootse plan om niet alleen de Betuwelijn in Lingewaard in het groen te zetten, maar de hele lijn: van Rotterdam tot in Duitsland toe!”, verklaart Louis Dolmans, voorzitter van de stichting Lingewaard, de stichting die een fraaier landschap nastreeft, waarin ook nog meer aan natuurschoon valt te beleven. Voor dat plan heeft Louis inmiddels de handen op elkaar gekregen bij Keyrail, de exploitant van de Betuwelijn. “Maar voorlopig hebben we ook nog wel een jaar of drie, vier nodig voordat we de bijna negen kilometer die de Betuwelijn door Lingewaard loopt, van groenstroken hebben voorzien.”

Op een mooie voorjaarsdag stonden de kinderen om negen uur klaar om hun klus te klaren. Ze moesten even wachten tot alle toespraken van de commissaris van de koningin en de burgemeester achter de rug waren, maar toen konden ze aan de slag. Drie uur lang was het stevig doorwerken, slechts onderbroken door een pauze met koek en iets te drinken. Louis Dolmans: “Het mag officieel dan wel boomfeestdag heten, wij hebben er een werkdag van gemaakt. Maar ik weet zeker dat de kinderen het naar hun zin hebben gehad. En ze kunnen straks toch maar mooi zeggen dat zij mee geholpen hebben de Betuwelijn landschappelijk aan te kleden.”

Uitgedund Speelbos is weer open

Het bruggetje dat van de wijk Schuytgraaf toegang geeft tot het Speelbos is weer open. Begin dit jaar was het afgesloten omdat er toen bomen werden omgezaagd. “Dat was nodig, omdat er veel oude populieren stonden waar regelmatig takken afbraken”, vertelt boswachter Gerrit van Scherrenburg. “Op een plek waar kinderen spelen, wil je dat natuurlijk niet hebben.”

Inmiddels zijn de takken en stammen van de 120 omgezaagde bomen opgeruimd en afgevoerd en is het terrein weer opengesteld. “Het ziet er nu wel

Dag van het Park

Op zondag 3 juni is het feest in Park Lingezegen. Op diverse locaties zijn er interessante workshops, heerlijke proeverijen en leuke activiteiten voor groot en klein. Het thema is dit jaar ‘Samen Bouwen’. Er wordt namelijk hard gewerkt aan de inrichting van het park, zodat omwonenden en recreanten er straks heerlijk kunnen fietsen, wandelen, picknicken, skeeleren en nog veel meer! Nieuwsgierig wat er allemaal te doen is op 3 juni? Blader dan door de programmakrant op parklingezegen.nl en bekijk de activiteitenkaart (handig om mee te nemen). Liever een gedrukte versie? Neem dan contact op met het projectbureau, tel. 088-0109333, post@parklingezegen.nl

Lingemobiel te zien op open dag

De Lingemobiel nadert zijn voltooiing. Op 1 juni neemt gedeputeerde Annemieke Traag dit mobiele klaslokaal in gebruik. En op 3 juni kan iedereen tijdens de Dag van het Park in Lingezegen zijn of haar bewondering uitspreken over deze open air climate change classroom, zoals het duurzame voertuig op acht wielen officieel heet. Begin april was het onderdeel van de 10 meter lange en 2,5 meter brede Lingemobiel gereed. Sindsdien wordt hard gewerkt aan de opbouw die vier meter hoog wordt en bestaat uit een uitklapbaar podium, een half rond amfiteater en een waarnemingsplatform op de eerste verdieping. De uitvalsbasis voor de Lingemobiel wordt Boerderij Lingezegen. Als zich een schoolklas heeft gemeld, wordt er een trekker voor de wagen gezet en zet de Lingemobiel zich in beweging. Maar voor de rest kan de wagen zich zelf bedruipen, want dankzij de zonnecel folie op het dak produceert hij zijn eigen elektriciteit. De bouw van de Lingemobiel is mogelijk geworden dankzij een subsidie van het Europese C-Change programma. Dit is erop gericht te laten zien hoe de open ruimte in en om steden zo kan worden ingericht dat de gevolgen van de klimaatverandering zijn op te vangen. Ook wil het mensen bewust maken van de uitwerking van hun alledaagse gedrag op de klimaatverandering.

Veel activiteiten worden gefinancierd door het Europese subsidieproject C-Change.

Park in uitvoering

Fietspad feestelijk geopend

In maart openden wethouders Ruud Mooij (aan het stuur) en Barth van Eeten (2e van links) samen met parkdirecteur Jan Willem Kamerma (3e van links) het nieuwe fietspad langs de Huissense Zeeg. Dit fietspad is onderdeel van de snelle fietsverbinding voor fietsers tussen Arnhem, Huissen en Elst.

Zo vang je muggen en knutten

Zes keer deze zomer worden er steekmuggen en knutten gevangen in Park Lingezegen. Verspreid over tien plekken in deelplan Het Waterrijk worden vallen opgehangen die een indruk moeten geven hoeveel van deze ‘steekbeesten’ het nu al op mensen hebben voorzien. Het doel van deze nulmeting is om straks te kunnen beoordelen of het aanleggen van 70 hectare moeras in Het Waterrijk de komende jaren voor een toename van deze hinderlijke zoemers heeft gezorgd.

“In de buurt van zeven huizen en op drie plaatsen in het open veld gaan we vallen plaatsen”, vertelt Anna Besse. Zij is aquatisch ecoloog bij Alterra, het onderdeel van Wageningen University & Research Centre dat van de parkorganisatie opdracht heeft gekregen het onderzoek uit te voeren. “Zo’n val bestaat uit twee blikjes, een ventilator en een net”, begint zij haar uitleg. “In het ene blikje zitten blokjes droogijs, dat is bevroren koolzuur. Als dat ijs smelt, komt het koolzuur door de hele kleine gaatjes in het blikje vrij en daar komen de muggen op af.” In het tweede blikje zit de motor van de ventilator die de aangetrokken muggen het vangnet in blaast. De vangmethode voor de kleinere knutten komt overeen met die voor muggen. Alleen wordt het voor hen extra aantrekkelijk gemaakt door nog een lokstof aan het koolzuur toe te voegen en een lichtbron bij de blikjes te plaatsen.

Ga met al uw vragen of klachten naar...

Geleidelijk aan gaat er op meer plekken in Park Lingezegen ‘werk in uitvoering’. Nu eens worden er sloten gebaggerd of verbreed en op weer een andere plek wordt een fietspad aangelegd of een waterpartij gegraven. Ook vinden er regelmatig onderhoudswerkzaamheden plaats aan bossen en groenvoerzieningen. De komende tijd zal dat alleen maar vaker het geval zijn. Voor wie daar vragen over heeft of er overlast van ondervindt, kan binnenkort terecht bij een meldpunt. Op de website van het park kunnen mensen dan met hun vragen, meldingen en klachten terecht. Daar komt ook een lijst te staan van

wat er per deelgebied van het park gaande is en wat er binnenkort te gebeuren staat. Per deelgebied wordt vermeld wie de verantwoordelijke projectleider is en hoe die het beste bereikt kan worden. Op de website komen ook de telefoonnummers van de verantwoordelijke beheerders te staan, zoals Staatsbosbeheer, het waterschap en de gemeentes Overbetuwe en Lingewaard. Want Park Lingezegen is dan wel verantwoordelijk voor alles wat met de voorbereidingen en de aanleg van het park van doen heeft, voor het beheer zijn de genoemde instanties verantwoordelijk.

Is dat een bom of een rol prikkeldraad?

Komende zomer en herfst rijden er niet alleen tractoren en landbouwmachines door de akkers en weilanden die binnen een paar jaar deel uitmaken van Park Lingezegen. Terreinwagens met een aanhangwagen doorkruisen zigzaggend de deelgebieden De Park en Het Waterrijk. Met behulp van sondes zijn de inzittenden op zoek naar bommen en granaten.

Geallieerde vliegtuigen en Duits afweergeschut hebben in de Tweede Wereldoorlog in de omgeving van Arnhem heel wat bommen afgeworpen en munitie afgevuurd. “Lang niet alles daarvan is geëxplodeerd”, vertelt Marjolein Mulder, projectleider van deelgebied De Park. “Dus er kan ergens een niet afgegaan projectiel liggen. En natuurlijk willen we voordat het graafwerk begint, wel weten waar we iets kunnen verwachten.” Zo krijgt een aannemer binnenkort opdracht om een detectieonderzoek uit te voeren. “Met behulp van sondes gaat hij op zoek naar verstoringen in het aardmagnetisch veld. Dergelijke verstoringen wijzen op een ijzerhoudend object.” Dat kan betekenen dat er een bom een, granaat of munitie ligt, maar dat hoeft niet. “Vaak blijkt het een stalen buis of een rol prikkeldraad te zijn.” Daarom worden de uitkomsten van het detectieonderzoek gelegd naast de uitkomsten van een historisch onderzoek dat al loopt. “De Royal Air force stuurde met elke vlucht bommenwerpers een toestel mee dat foto’s maakte van de hits. Met behulp van die foto’s en andere bronnen kunnen we achterhalen waar iets zou kunnen liggen. Los hiervan is er na de oorlog al regelmatig grond verzet, waarbij vaak ook is onderzocht of er explosieven lagen. Die plekken kunnen we dus wegstrepen van de lijst waar we nu nog iets kunnen verwachten.” Voor dit onderzoek zijn specialisten ingehuurd. Dit najaar worden de uitkomsten van beide onderzoeken naast elkaar gelegd. Vervolgens wordt een plan van aanpak opgesteld waarin staat welke objecten op welke manier worden opgegraven en hoe explosieven veilig worden gesteld.

Asbest vertraagt oplevering openlucht klaslokaal

De vondst van een oude partij asbest in de buurt van de plek van het openlucht klaslokaal zorgt voor vertraging in de aanleg. Het was de bedoeling dat dit lokaal aan de Waaldijk tussen Lent en Bommel al in maart in gebruik kon worden genomen, maar dat wordt nu ergens deze zomer. “Het gaat om asbest dat er lang ligt, waarschijnlijk restanten van dakplaten van een oud schuurtje”, zegt Theo Dhont van de parkorganisatie. “Het is al zo verkruideld dat het niet eenvoudig te verwijderen is. Er vindt nu onderzoek plaats naar wat de beste behandelingsmethode is. Waarschijnlijk is dat het zeven van de grond om de asbest uit de grond te zeven, daarna het aanbrengen van een leeflaag. Dat staat de komende tijd te gebeuren. Pas als de sanering achter de rug is, met alle vrachtverkeer dat daarbij komt kijken, kan het ongeveer

100 meter lange toegangspad naar het klaslokaal worden ingezaaid. Dit pad sluit aan op het fietspad dat begint bij Huize Doornik. Vervolgens zal het terrein verder worden ingericht. Zo komt er ook nog een pergola-achtige constructie die gepland zal worden en een opbergbox voor educatiemateriaal. “Al wel klaar is de halve cirkel met stenen zitplaatsen en de beplantingshaag die de ‘achtermuur’ van het lokaal moet gaan vormen.

Alle bestemmingsplannen vastgesteld

Alle drie de bestemmingsplannen voor het gebied waarin Park Lingezegen wordt aangelegd, zijn vastgesteld. Wel lopen tegen onderdelen van twee van de drie nog beroepsprocedures bij de Raad van State. En tegen het derde kunnen nog beroepen worden aangetekend, want het ligt tot 31 mei ter inzage. Toch is de verwachting dat de bestemmingsplannen in hoofdzaak ongewijzigd blijven. Om die reden wordt er alles aan gedaan om de gesprekken over de minnelijke vererving van de gronden zo spoedig mogelijk af te ronden.

Park Lingezegen maakt deel uit van drie bestemmingsplannen: in de gemeente Overbetuwe gaat het om de plannen Park Lingezegen Overbetuwe en De Park 10 en in de gemeente Lingewaard om bestemmingsplan Park Lingezegen Lingewaard. “Alle drie zijn inmiddels vastgesteld door de gemeenteraden”, vertelt Kees Koppelaar, projectleider planologie en grondvererving. “Als laatste is in februari het plan Park Lingezegen Overbetuwe vastgesteld. En wel unaniem. Niet één raadslid heeft tegen gestemd.”

Dit plan ligt nu ter inzage en onduidelijk is nog of daar ook beroep tegen wordt aange tekend, zoals het geval is met de andere twee bestemmingsplannen die al vorig jaar zijn vastgesteld. “Tegen De Park 10 lopen twee beroepszaken bij de Raad van State, tegen Lingezegen Lingewaard vijf. Het is afwachten hoe dat uitpakt, want pas als de Raad van State uitspraak heeft gedaan, weten we of de bestemmingsplannen onherroepelijk zijn. En die status is nodig voor het geval we tot onteigening van de gronden moeten overgaan.”

Of het tot onteigening zal komen, kan Koppelaar niet zeggen. Wel dat de onderhandelingen over vererving voorspoedig verlopen. “We hebben 400 hectare nodig en daarvan is al 300 hectare verworven. Van de resterende 100 verlopen de onderhandelingen slechts voor een klein deel moeizaam.” Dit najaar verwacht hij duidelijkheid over de vraag of alle grond in ‘minnelijk overleg’ kan worden verworven of dat tot onteigening moet worden overgegaan.

Intussen gaan de voorbereidingen voor de onderdelen van de bestemmingsplannen waartegen geen beroep is aangetekend, door. Zo lopen er al gesprekken met particulieren over bijvoorbeeld de haalbaarheid van Boerderij Lingezegen in deelgebied De Park. De bezwaren tegen het plan Lingezegen Lingewaard zijn van dien aard dat Joost Bruckwilder, beleidsmedewerker ruimtelijke ontwikkeling bij de gemeente, geen grote veranderingen verwacht, als de Raad van State de bezwaren gegrond verklaart. “En wat de onderdelen betreft waartegen geen beroep is aangetekend, daarmee zijn we intussen aan de slag gegaan. Zo komen er laanbomen te staan langs het Kattenleger in Bommel en komt er langs deze weg ook een fietspad te liggen. “Zo’n pad komt er ook langs de Linge, te beginnen bij de Karstraat en vandaar naar het westen.